

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વગેરે.

વિરુદ્ધ

મનમ ભૂટોરિયા અને અન્ય વગેરે.

મે ૩, ૧૯૭૭

[ન્યાયમૂર્તિઓ પી. કે. ગોસ્વામી અને એસ. મુર્તઝા ફઝલ અલી]

બ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૪૭-કલમ ૫ (૨)-નિવૃત્ત સૈન્ય અધિકારી અને બહારના વ્યક્તિની કલમ ૫ (૨) હેઠળ કાર્યવાહીનો અવકાશ-કાર્યવાહી, જો માન્ય હોય તો-જો પશ્ચિમ બંગાળ ફોજદારી કાયદો સુધારા (વિશેષ અદાલતો) અધિનિયમ, ૧૯૪૮ હેઠળ વિશેષ અદાલત આ કેસની સુનાવણી કરી શકે છે.

મે ૧૯૬૭માં સામાવાળા અને ૧૯૬૬માં નિવૃત્ત થયેલા ભારતીય સેનાના મેજર સામે કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો

કે મેજર અને સામાવાળાએ ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની કલમ ૫ (૨) હેઠળ જાહેર સેવક તરીકેના તેમના પદનો અપ્રમાણિક દુરુપયોગ કરીને જાહેર સેવક દ્વારા ગુનાહિત ગેરવર્તણૂકના કાવતરાના ગુના કર્યા હતા. જ્યારે પશ્ચિમ બંગાળ ફોજદારી કાયદો સુધારા (વિશેષ અદાલતો) અધિનિયમ, ૧૯૪૮ની કલમ ૪ (૨) હેઠળ ચોથી વધારાની વિશેષ અદાલતને ફાળવવામાં આવેલો કેસ સુનાવણી માટે આવ્યો ત્યારે સામાવાળાએ કેસ ચલાવવા માટે તેના અધિકારક્ષેત્રને પડકારતી રિટ અરજી દાખલ કરી હતી. વિશેષ અદાલતને ફાળવણીના આદેશને વડી અદાલત દ્વારા આ આધાર પર ગેરકાયદેસર ઠેરવવામાં આવ્યો હતો કે વિશેષ અદાલતને એવી વ્યક્તિ સામે કેસ ચલાવવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી કે જેણે ગુનાની નોંધ લેવાની જરૂર હતી તે તારીખે જાહેર સેવક બનવાનું બંધ કરી દીધું હતું કારણ કે તે કહી શકાતું નથી કે અમુક બાબતોમાં તે જાહેર સેવક હતો અને અમુક બાબતોમાં તે ન હતો.

સામાવાળા વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે (૧) આ કેસમાં બંધારણની કલમ ૧૪નું અર્થઘટન સામેલ હોવાથી તેને બંધારણની કલમ ૧૪૪ (એ) ને ધ્યાનમાં રાખીને મોટી બેન્ચમાં મોકલવો જોઈએ; (૨) આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૧માં સમાવિષ્ટ જાહેર સેવકની વ્યાખ્યાને ધ્યાનમાં રાખીને, જાહેર સેવક તે વ્યક્તિ છે જે હોદ્દામાં હોય અને તે વ્યક્તિ નહીં કે જેણે હોદ્દામાં રહેવાનું બંધ કરી દીધું હોય; (૩) બંગાળ અધિનિયમની કલમ ૧૦ને ધ્યાનમાં રાખીને

વિશેષ અદાલતને ગુનાની સુનાવણી કરવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી; અને (જ) સામાવાળા, જાહેર સેવક ન હોવાને કારણે, બંગાળ અધિનિયમની જોગવાઈઓની બહાર છે અને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ કાયદો.

અપીલને મંજૂરી આપતા.

ઠેરવ્યું: (૧) આ દલીલમાં કોઈ તથ્ય નથી કે અપીલને મોટી બેન્ચમાં મોકલવી જોઈએ. એસ. એ. વેંકટરમણ વિરુદ્ધ રાજ્ય [૧૯૫૮] એસ. સી. આર. ૧૦૩૭ના ચુકાદાના આધારે કલમ ૧૪ લાગુ થવાની અરજી સંપૂર્ણપણે ખોટી છે. [૭૬૪ જી]

(અ) વેંકટરમણના કેસમાં નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને એક શ્રેણીમાં જાહેર સેવકો અને જાહેર સેવકોને સામેલ કરવા માટે કોઈ વોરંટ નથી. જાહેર સેવકોના આ બે વર્ગો સમાન રીતે સ્થિત નથી, જેમ કે સી. આર. બંસી વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય [૧૯૭૧ ૩ એસ. સી. આર. ૨૩૬] માં સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવવામાં આવ્યું છે. [૭૬૪ ઈ]

(બી) એવી દલીલ કરી શકાતી નથી કે વેંકટરમણના કેસમાં નિર્ણય બંધારણની કલમ ૧૪નું ઉલ્લંઘન કરે છે. તે નિર્ણય માત્ર એટલું જ કહે છે કે

કાયદાની કલમ ૬ જાહેર સેવકને લાગુ પડતી નથી જો અદાલત દ્વારા સંજ્ઞાન લેતી વખતે તે બંધ થઈ જાય. કારણ કે કોઈ ચોક્કસ કલમ જાહેર સેવકને તેના હોદ્દામાં રહેવાનું બંધ કર્યા પછી લાગુ પડતી નથી, તેથી આ કાયદો કલમ ૧૪નું ઉદ્ધંધન કરતો હોવાનો પ્રશ્ન ઊભો થશે નહીં. આ અદાલતે સ્પષ્ટપણે એક જાહેર સેવકને, જેણે હોદ્દામાં રહેવાનું બંધ કરી દીધું છે, એક અલગ શ્રેણીમાં મૂક્યો છે અને વર્ગીકરણએ આટલા વર્ષો સુધી આ ક્ષેત્રને વિલંબ વગર રાખ્યું છે. [૭૬૪ એફ-૭]

(સી) બંગાળ અધિનિયમની કલમ ૪ (૧) ની જોગવાઈ કલમ ૧૪ ને આકર્ષિત કરી શકતી નથી. આ પરંતુક દ્વારા વિશેષ અદાલત, જ્યારે અનુસૂચિ ગુનાની સુનાવણી કરે છે ત્યારે શોધે છે કે અન્ય કોઈ ગુનો પણ કરવામાં આવ્યો છે, અને એક સુનાવણીમાં તેની સુનાવણી Cr. P. C હેઠળ સ્વીકાર્ય છે, તે આવા આરોપનો પ્રયાસ કરી શકે છે. બંગાળ અધિનિયમની કલમ ૪ (૧) હેઠળ અનુસૂચિત ગુનો જેમાં ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૫ (૨) હેઠળનો ગુનો અને તે ગુનો કરવાનું કાવતરું પણ સામેલ છે, તેની સુનાવણી માત્ર વિશેષ અદાલતો દ્વારા જ થઈ શકશે. અન્ય કોઈ અદાલત આ ગુનાઓની સુનાવણી કરી શકતી નથી.

[૭૬૪ એચ, ૭૬૫ બી-સી]

પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વિ. અનવર અલી સરકાર [૧૯૫૨] એસ. સી. આર. ૨૮૪
લાગુ પડતું નથી.

(૨) આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૧ વર્તમાન વિવાદને ઉકેલવામાં સાચી
કસોટીને પોસાય તેમ નથી. કાયદાની જોગવાઈઓ તેમજ બંગાળ કાયદાની
જોગવાઈઓને આકર્ષવાના હેતુ માટે નિર્ણાયક તારીખ એ છે કે શું આ ગુનો આઈ.
પી. સી. ની કલમ ૨૧ ની વ્યાખ્યામાં જાહેર સેવક દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો કે
કેમ. ગુનો નક્કી કરવાની તારીખ એ ગુનાની તારીખ છે જ્યારે દોષિત વ્યક્તિ
જાહેર સેવક હોવી જોઈએ. કલમ ૬ ગુનાની નોંધ અને ગુનાના કથિત કૃત્ય વચ્ચે
સ્પષ્ટ તફાવત કરે છે. મંજૂરીની તારીખ ગુનાની તારીખ પછીની હોય છે અને
કેટલીકવાર તે તારીખથી ઘણી દૂર હોય છે. નિવૃત્તિ, રાજીનામું, બરતરફી અથવા
જાહેર સેવકને હટાવવાથી તેણે સેવામાં કરેલા ગુનાનો સફાયો થતો નથી. કલમ ૬
(૧) હેઠળ, કલમ ૧૯૦ (૧) Cr. P. C ના કિસ્સામાં, કોર્ટ ગુનાની નોંધ લે છે,
ગુનેગારની નહીં. [૭૬૫ ઈ-જી]

રઘુબન દુબે વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય [૧૯૬૭] ૨ એસસીઆર ૪૨૩ નો
ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

(૩) બંગાળ અધિનિયમની કલમ ૧૦ જે જોગવાઈ કરે છે કે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની જોગવાઈઓ બંગાળ અધિનિયમ હેઠળની સુનાવણીઓને લાગુ પડશે તે સ્પષ્ટ રીતે આકર્ષાય છે. કલમ ૬ નું અર્થઘટન આ અદાલત દ્વારા એવા જાહેર સેવકને લાગુ ન કરવા માટે કરવામાં આવ્યું છે જેણે હોદ્દામાં રહેવાનું બંધ કરી દીધું છે. તે બંગાળ અધિનિયમની કલમ ૧૦ના અર્થઘટનને અસર કરશે નહીં. [૭૬૬ એ-બી]

(૪) આ રજૂઆતમાં કોઈ યોગ્યતા નથી કે વિશેષ અદાલત સામાવાળા સામે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૨૦ બી સાથે વાંચીને કાયદાની કલમ ૫ (૨) હેઠળ ગુનાની સુનાવણી કરી શકતી નથી.

ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ હેઠળ પણ, બહારના વ્યક્તિ સામે કાયદાની કલમ ૫ (૩) હેઠળ કાર્યવાહી થઈ શકે છે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ આદતન આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૬૫ એ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો કરે છે. કલમ ૧૬૫એ જે જોગવાઈ કરે છે કે "જે કોઈ પણ કલમ ૧૬૧ અથવા કલમ ૧૬૫ હેઠળ સજાપાત્ર ગુનાને પ્રોત્સાહન આપે છે, પછી ભલે તે અપરાધ ઉશ્કેરણીના પરિણામે કરવામાં આવે કે નહીં, તેને સજા કરવામાં આવશે". સ્પષ્ટપણે "એવા બહારના વ્યક્તિને લાગુ પડે છે જે જાહેર સેવકને ઉશ્કેરે છે. બંગાળ અધિનિયમની અનુસૂચિની આઈટમ ૮, આઈટમ ૧ ,૨ માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ ગુનાઓ કરવાના

કોઈપણ કાવતરાનો અથવા કરવાના કોઈપણ પ્રયાસનો અથવા કોઈપણ અપરાધને પ્રોત્સાહન આપવાનો ઉદ્દેશ કરે છે. ૩ અને ૭ તે સ્પષ્ટ છે કે અનુસૂચિની કલમ ૮ હેઠળ બહારના વ્યક્તિ પર જાહેર સેવક સાથે કેસ ચલાવી શકાય છે જો તે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૫ હેઠળ ગુનો કરવા માટે ઉશ્કેરે છે અથવા કાવતરું કરે છે જેનો ઉદ્દેશ અનુસૂચિની કલમ ૭ માં કરવામાં આવ્યો છે. [૭૬૬ સી-ઈ]

દીવાની અપીલીય હકૂમત: દીવાની અપીલ નંબર ૧૧૩૪/૧૯૭૩.

(અપીલ ફોમ ઓરિજિનલ ઓર્ડર નંબર ૨૫૩/૧૯૬૯માં કલકત્તા વડી અદાલતના તારીખ ૧૪/૦૭/૧૯૭૨ના રોજના ચુકાદા અને આદેશમાંથી).

ફોજદારી અપીલીય હકૂમત: ફોજદારી અપીલ નંબર ૩૧૯/૧૯૭૪.

(ફિમિનલ-રિવિઝન નં. ૨૬૪/૧૯૭૩માં દિલ્લી વડી અદાલતના તારીખ ૦૪/૧૦/૧૯૭૩ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી વિશેષ પરવાનગી અરજી દ્વારા અપીલ.

ફોજદારી અરજી નંબર ૩૫૮/૧૯૭૬.

(ક્રિમિનલ સી. સી. નંબર ૧૬/૧૯૭૫માં વિશેષ જ્યાયાધીશ, દિલ્હીના તારીખ ૩૦/૦૭/૧૯૭૬ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી વિશેષ પરવાનગી દ્વારા અપીલ.

સી. એ. નંબર ૧૧૩૪/૭૩માં અપીલકર્તા તરફે વી. પી. રત્નન, ડી. એન. મુખર્જી અને જી. એસ. ચેટર્જી.

સી. એ. ૧૧૩૪/૭૩માં સામાવાળા નંબર ૧ તરફે નિરેન ડે અને એન. સી. તાલુકા, બી. એમ. બાગરિયા, દિલીપ સિંહા અને ડી. પી. મુખર્જી.

સી. એ. નં. ૧૧૩૪/૭૩માં સામાવાળા નં. ૩ તરફે આર. એન. સચથે.

ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૩૧૯/૭૪માં અપીલકર્તા તરફે પ્રવીણ કુમાર.

ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૩૧૯/૭૪માં સામાવાળા નંબર ૧ તરફે આર. એન. સચથે.

ફોજદારી અપીલ નંબર ૩૫૮/૧૯૭૬માં અપીલકર્તા તરફે આર. એચ. ઢેબર અને બી. વી. દેસાઈ.

ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૩૮૫/૭૬માં સામાવાળાઓ તરફે વી. પી. રમણ અને આર. એન. સચથે.

અદાલતનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તી ગોસ્વામી દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

આ અપીલમાં કાયદાનો એક સામાન્ય પ્રશ્ન વિચારણા માટે ઊભો થાય છે. તેથી અમે આ મુદ્દાનો નિર્ણય લેવા માટે દીવાની અપીલ નંબર ૧૧૩૪/૧૯૭૩ માં દેખાતા તથ્યોનો સંદર્ભ લઈશું અને અમારો નિર્ણય આ અપીલોનું સંચાલન કરશે.

અમને જાણ કરવામાં આવે છે કે ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૩૧૯/૧૯૭૪ માં એકમાત્ર અપીલકર્તાનું મૃત્યુ થયું છે. તેથી, ઉપરોક્ત અપીલ રદ થાય છે અને રદ કરવામાં આવે છે.

દીવાની અપીલ નંબર ૧/૩૪/૧૯૭૩ કલકત્તા વડી અદાલતની ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદા સામે નિર્દેશિત કરવામાં આવે છે, જેમાં સિંગલ જજનો અગાઉનો ચુકાદો ફરીથી લખવામાં આવ્યો હતો. હકીકતો વિભાગ જ્યાં સુધી સામગ્રી છે ત્યાં સુધી ટૂંકમાં કહી શકાય:

૨૭ મે, ૧૯૬૭ના રોજ અથવા તેની આસપાસ, ડેપ્યુટી સુપ્રિટેન્ડન્ટ ઓફ પોલીસ, સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશન, સબ-ડિવિઝન, કાલ્કુટા દ્વારા આર. સી. ભટ્ટાચાર્જી, જે ભારતીય સેનાના ભૂતપૂર્વ મેજર હતા અને મનમલ ભૂટોરિયા (ત્યારબાદ, સામાવાળા) જે એક ઉદ્યોગપતિ હતા, તેમની સામે કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે આર. સી. ભટ્ટાચાર્જીએ સામાવાળા સાથે સાંઠગાંઠ અને કાવતરામાં નકલી ઉમેદવાર પાસેથી અમુક ટેન્ડર સ્વીકાર્યા હતા. સામાવાળાએ જણાવ્યું હતું કે લશ્કરી સત્તાવાળાઓને અન્ય નિવિદાકારો દ્વારા ટાંકવામાં આવેલી કિંમત કરતાં વધુ કિંમતે અમુક સ્ટોર્સનો પુરવઠો પૂરો પાડવા માટે અને તેના કારણે લશ્કરી સત્તામંડળ અને ભારત સરકારને નોંધપાત્ર નુકસાન થયું હતું. વધુમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે ઉપરોક્ત ભટ્ટાચાર્જીએ સામાવાળા સાથે મળીને જાહેર સેવક દ્વારા અનુચિત આર્થિક લાભ મેળવવા માટે જાહેર સેવક તરીકેના તેમના પદનો અપ્રમાણિક દુરુપયોગ કરીને ગુનાહિત ગેરવર્તણૂકનું કાવતરું ઘડ્યું હતું, જે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની કલમ ૫ (૨) હેઠળ ગુનો સમાન છે.

આરોપી ભટ્ટાચાર્જીને ૧૪ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૬૬થી લશ્કરી સેવામાંથી અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા, કારણ કે તેઓ કોઈપણ પ્રકારની લશ્કરી સેવા માટે કાયમી ધોરણે અયોગ્ય હતા.

ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ (હવે પછી ટૂંકમાં અધિનિયમ) હેઠળનો કેસ માત્ર પશ્ચિમ બંગાળ ફોજદારી કાયદો સુધારા (વિશેષ અદાલતો) અધિનિયમ, ૧૯૪૯ (પશ્ચિમ બંગાળ અધિનિયમ XXI/૧૯૪૯) (ટૂંકમાં બંગાળ અધિનિયમ) ની જોગવાઈઓ હેઠળ રચાયેલી વિશેષ અદાલત દ્વારા જ ચલાવી શકાય છે. ૧૫ જૂન, ૧૯૬૭ ના રોજ કલકત્તા ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા રાજ્ય સરકારે બંગાળ અધિનિયમની કલમ ૪ની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ કલકત્તાની ચોથી વધારાની વિશેષ અદાલતને આ કેસ ફાળવ્યો હતો. જ્યારે વિશેષ અદાલતે ૨૩, ૨૪ અને ૨૫ નવેમ્બર, ૧૯૬૭ ના રોજ સુનાવણી માટે કેસ નક્કી કર્યો, ત્યારે સામાવાળાએ ૭ નવેમ્બર, ૧૯૬૭ ના રોજ બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ કલકત્તા ઉચ્ચ અદાલતમાં અરજી કરી હતી, જેમાં દલીલ કરવામાં આવી હતી કે –

(૧) જ્યારે કેસ વિશેષ અદાલતમાં વહેંચવામાં આવ્યો ત્યારે સહ-આરોપી, ભૂતપૂર્વ મેજર ભટ્ટાચાર્જી, જાહેર સેવક બનવાનું બંધ કરી દીધું હતું અને તેથી બંગાળ અધિનિયમની કોઈ અરજી નહોતી અને ઉપરોક્ત અદાલતને આ કેસને ધ્યાનમાં લેવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નહોતો.

(૨) કેસની ફાળવણીની તારીખે આવા અધિકારી બનવાનું બંધ કરી દેનાર જાહેર અધિકારી રાજ્ય સરકાર દ્વારા ફાળવણીનો આદેશ અધિકારક્ષેત્ર વિનાનો અને રદબાતલ હતો; અને

(૩) વિશેષ અદાલત. બે ખાનગી વ્યક્તિઓ સામેલ હોય તેવા કેસોની સુનાવણી કરવા માટે તેને કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નહોતું અને તેથી વિશેષ અદાલતને કેસની ફાળવણી ગેરકાયદેસર હતી.

મંજૂરીની ગેરહાજરી અંગેનો મુદ્દો પણ ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો પરંતુ એસ. એ. વેંકટરમણ વિરુદ્ધ રાજ્ય, [૧૯૫૮] એસ. સી. આર. ૧૦૩૭ માં આ અદાલતના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને અમારી સામે દબાણ કરવામાં આવ્યું ન હતું.

વડી અદાલતના સિંગલ જજે રિટ અરજીને ફગાવી દીધી હતી પરંતુ ડિવિઝન બેન્ચે બે સંમત ચુકાદાઓ દ્વારા સિંગલ જજના ઉપરોક્ત ચુકાદા અને આદેશને રદ કર્યો હતો. આ રીતે આ બાબત બંધારણની કલમ ૧૩૩ (૧) (સી) હેઠળ પ્રમાણપત્ર પર આપણી સામે આવી છે.

ન્યાયમૂર્તિ પી. બી. મુખર્જીએ ચુકાદો આપ્યો –

" એકમાત્ર ઉકેલ એ છે કે આ બે કાયદાઓ, એટલે કે વિશેષ અદાલતો અધિનિયમ અને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ એવા જાહેર સેવકને લાગુ પડતા નથી કે જેમણે અદાલતની નોંધ લેવાની તારીખે જાહેર સેવક બનવાનું બંધ કરી દીધું હતું. આ ઉકેલ વધુ યોગ્ય લાગે છે કારણ કે તે બંધારણની કલમ ૧૪ થી દૂર હોવાનું જણાય છે.

વિદ્વાન ન્યાયાધીશે વધુમાં અવલોકન કર્યું –

"તેથી જે વ્યક્તિએ હોદ્દામાં રહેવાનું બંધ કરી દીધું છે, એટલે કે, જેણે જાહેર સેવક બનવાનું બંધ કરી દીધું છે, તે 'જાહેર સેવક' અભિવ્યક્તિની મર્યાદામાં આવતી નથી અને પરિણામે તે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ દ્વારા સંચાલિત નથી અને તેથી, ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૫ (૨) હેઠળ ગુનો કરી શકતી નથી.

વિદ્વાન ન્યાયાધીશે ફરી નિરીક્ષણ કર્યું –

"એવું જણાય છે કે મેજર ભટ્ટાચાર્જીએ જાહેર સેવક બનવાનું બંધ કરી દીધું હોવા છતાં, રાજ્ય સરકારે વર્તમાન કેસને વિશેષ અદાલતમાં વહેંચીને જાહેર સેવકના હોદ્દા સાથે સંકળાયેલા લાભોને નકારીને પરંતુ તેમના પર જાહેર સેવકના

હોદ્દા સાથે સંકળાયેલા ગેરફાયદા અને/અથવા અપંગતાને લાદીને સમાન રક્ષણ કલમના સિદ્ધાંતનું ઉલ્લંઘન કર્યું છે. આથી આ કાયદો ભેદભાવપૂર્ણ નથી પરંતુ રાજ્ય સરકારની વિશેષ અદાલતમાં આ કેસની કાર્યવાહી, ફાળવણી અને વિતરણ ભેદભાવપૂર્ણ છે. તેથી તેને રદ કરવો જોઈએ અને વિતરણનો આદેશ રદ કરવો જોઈએ.

વિદ્વાન ન્યાયાધીશે એવું પણ નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે –

" પરંતુ એક જાહેર સેવક કે જેણે જાહેર સેવક બનવાનું બંધ કરી દીધું હોય, તેના પર કોઈ અનુસૂચિત ગુના અથવા ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૫ (૨) હેઠળ કોઈ ગુનાની કાર્યવાહી કરી શકાતી નથી અને જેમ કે, આવી વ્યક્તિની સુનાવણી તે બે કાયદાઓની જોગવાઈઓ અનુસાર ન હોઈ શકે.

* * * *

" જ્યાં સુધી અપીલકર્તા મનમલ ભૂટોરિયાની વાત છે, તે ક્યારેય 'જાહેર સેવક' ન હોવાથી ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ અને પશ્ચિમ બંગાળ ફોજદારી કાયદો સુધારા (વિશેષ અદાલતો) અધિનિયમ, ૧૯૪૯ હેઠળ

વિશેષ અદાલત દ્વારા સુનાવણી કરી શકાતી નથી અને તેને દોષિત ઠેરવવાના તમામ અવરોધો ભોગવવા પડે છે.

ન્યાયમૂર્તિ બી. સી. મિત્રાએ તેમના સંમત ચુકાદામાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:-

"દંડ સંહિતાની કલમ ૨૧ હેઠળની વિવિધ કલમોની કાળજીપૂર્વક વિચારણા કરવા પર, મને કોઈ શંકા નથી કે જે વ્યક્તિ અગાઉ જાહેર સેવક હતી, પરંતુ જેણે તે કરવાનું બંધ કરી દીધું છે, તે તે કલમની મર્યાદામાં આવતી નથી.

* * * *

કલમ ૫ (૧) અને કલમ ૫ (૨) બંને માત્ર જાહેર સેવકો સાથે સંબંધિત છે. આ અધિનિયમમાં એવી કોઈ જોગવાઈ નથી કે જે વ્યક્તિ અગાઉ જાહેર સેવક હતી, પરંતુ સંબંધિત સમયે જાહેર સેવક બનવાનું બંધ કરી દીધું હોય, તેના પર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૫ (૧) (ડી) અથવા કલમ ૫ (૨) હેઠળ ગુનાનો આરોપ લગાવી શકાય.

આપણે આગળ વધીએ તે પહેલાં આપણે વેંકટરમણના કેસમાં (ઉપરોક્ત) આ અદાલતે શું ચુકાદો આપ્યો છે તે તરત જ નિર્ધારિત કરી શકીએ

છીએ કારણ કે તેમાં જે ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હતો તે મોટાભાગે ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયને પ્રભાવિત કરે છે. તે નિર્ણયમાં અહેવાલના પાનું ૧૦૪૪ પર આ અદાલતે નીચે પ્રમાણે કામ કર્યું હતું:--

"કાયદાની આ જોગવાઈઓ (એટલે કે અધિનિયમ ૨/૧૯૪૭) સૂચવે છે કે વિધાનસભાનો ઈશાદો સરકારી કર્મચારીના અત્યાર સુધીના ભ્રષ્ટાચાર કરતાં વધુ ગંભીર રીતે વર્તવાનો હતો અને તેને કોઈપણ રીતે માફ કરવાનો નહોતો. જો કલમ ૬ ને કાયદામાં સ્થાન ન મળ્યું હોય તો તે સ્પષ્ટ છે કે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૬૧, ૧૬૪ અથવા કલમ ૧૬૫ હેઠળ અથવા જાહેર સેવક દ્વારા કરવામાં આવેલા કાયદાની કલમ ૫ (૨) હેઠળ ગુનાની સંજ્ઞાન અદાલત દ્વારા લઈ શકાય છે, પછી ભલે તે જાહેર સેવક ન રહ્યો હોય. અપરાધ કર્યા પછી તેણે જાહેર સેવક બનવાનું બંધ કરી દીધું હતું તે માત્ર હકીકત તેને તેના ગુનામાંથી મુક્ત નહીં કરે. કલમ ૬ ચોક્કસપણે અગાઉની મંજૂરી વિના તેના ગુનાની નોંધ લેવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, જ્યારે તે હજુ પણ જાહેર સેવક છે, પરંતુ શું તે જાહેર સેવક બનવાનું બંધ કર્યા પછી પણ તે પ્રતિબંધ ચાલુ રહે છે?

ફરીથી પાનું ૧૦૪૮/૧૦૪૯ પર આ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:--

"અમારા મતે, કાયદાની કલમ ૬ માં વપરાયેલા શબ્દોના સામાન્ય અર્થને અમલમાં મૂકવા માટે, નિષ્કર્ષ અનિવાર્ય છે કે તે સમયે અદાલતને સંજ્ઞાન લેવાનું કહેવામાં આવે ત્યારે માત્ર જાહેર સેવક દ્વારા જ ગુનો કરવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ નહીં, પરંતુ આરોપી વ્યક્તિ હજુ પણ એક જાહેર સેવક છે જે કલમ ૬ ની જોગવાઈઓ લાગુ થાય તે પહેલાં સક્ષમ અધિકારી દ્વારા તેના હોદ્દા પરથી દૂર કરી શકાય છે. વર્તમાન અપીલમાં, સ્વીકાર્યું છે કે, અપીલકર્તાઓએ જાહેર સેવકો તરીકે તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલા કથિત ગુનાઓની કોર્ટે નોંધ લીધી ત્યારે તેઓ જાહેર સેવકો બનવાનું બંધ કરી દીધું હતું. તદ્દનુસાર, કાયદાની કલમ ૬ ની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી ન હતી અને સક્ષમ અધિકારી દ્વારા અગાઉની મંજૂરીના અભાવને કારણે તેમની સામેની કાર્યવાહીને દૂષિત કરવામાં આવી ન હતી.

કોર્ટ દ્વારા સી. આર. બંસી વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, [૧૯૭૧] ૩ એસ. સી. આર. ૨૩૬ માં સમાન દ્રષ્ટિકોણને સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું. આ અદાલતે તેમાં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:--

"કલમ ૬ અને સમાન કલમો અંતર્ગતની નીતિ એ છે કે જાહેર સેવકોની બિનજરૂરી સતામણી થવી જોઈએ નહીં. પરંતુ જો કોઈ વ્યક્તિ જાહેર સેવક બનવાનું બંધ કરે તો સતામણીનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી. અપીલ પેલિંગ છે તે હકીકત તેને જાહેર સેવક નથી બનાવતી. જ્યારે બરતરફીનો આદેશ પસાર

કરવામાં આવ્યો ત્યારે અપીલકર્તાએ જાહેર સેવક બનવાનું બંધ કરી દીધું. વિદ્વાન વકીલની દલીલમાં કોઈ બળ નથી અને કાયદાની કલમ ૬ હેઠળ મંજૂરીના અભાવને કારણે સુનાવણીને ખરાબ ન ગણી શકાય.

જો અદાલત ગુનાની નોંધ લે તે તારીખે જાહેર સેવક જાહેર સેવક બનવાનું બંધ કરે તો કાયદાની કલમ ૬ હેઠળ મંજૂરી જરૂરી નથી તેવી સ્થિતિને સ્વીકારીને, વડી અદાલત એ નિષ્કર્ષ પર પહોંચી હતી કે સરકારી કર્મચારીઓના એક વર્ગ અને તે જ રીતે સ્થિત અન્ય વર્ગ વચ્ચે ભેદભાવ થશે જ્યારે કાર્યાલયમાં રહેલા લોકોને કાર્યવાહી માટે મંજૂરીની જરૂરિયાતને કારણે સત્તામણીથી રક્ષણ આપવામાં આવશે, જ્યારે સરકારી કર્મચારીઓના કાર્યાલયમાં રહ્યા પછી તેમની સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવશે અને મંજૂરીની જરૂરિયાતની ગેરહાજરીમાં તેમને હેરાન કરવામાં આવશે. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને વડી અદાલત એવું માન્યું છે કે વિશેષ અદાલતને એવા જાહેર સેવક સામે કેસ ચલાવવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી કે જેણે ગુનાની નોંધ લેવાની જરૂર હતી તે તારીખે જાહેર સેવક બનવાનું બંધ કરી દીધું હોય, કારણ કે, ઉચ્ચ અદાલત અનુસાર, "એવું ન કહી શકાય કે અમુક બાબતોમાં તે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ હેઠળના ગુનાઓ માટે જાહેર સેવક છે અને કેટલીક અન્ય બાબતો માટે, તે જાહેર સેવક નથી". આ ડ્રાફ્ટિકોણને ધ્યાનમાં રાખીને જ ન્યાયમૂર્તિ પી. બી. મુખર્જીએ અવલોકન કર્યું હતું કે "આ ઉકેલ તમામ લાગે છે, વધુ યોગ્ય છે કારણ કે તે બંધારણની કલમ ૧૪થી

દૂર હોવાનું જણાય છે". જોકે, વડી અદાલત આ કાયદો અથવા કાયદાની કોઈપણ જોગવાઈઓને ગેરબંધારણીય ગણાવીને રદ કરી ન હતી. તેણે માત્ર વિશેષ અદાલતને કેસની ફાળવણીના આદેશને ગેરકાયદેસર ગણાવ્યો છે કારણ કે જાહેર સેવકનો કેસ કે જેણે જાહેર સેવક બનવાનું બંધ કરી દીધું છે તે વિશેષ અદાલતને ફાળવી શકાતો નથી કારણ કે, વડી અદાલત અનુસાર, અન્યથા ધાર્યું બંધારણની કલમ ૧૪નું ઉલ્લંઘન હશે.

તે એવા નિષ્કર્ષની પૃષ્ઠભૂમિમાં છે કે સામાવાળાના વકીલ શ્રી નિરેન કે રજૂ કરે છે કે વિવાદની અપીલમાં બંધારણની કલમ ૧૪ના આધારે બંગાળ અધિનિયમની જોગવાઈઓની બંધારણીય માન્યતા, ખાસ કરીને તે અધિનિયમની કલમ ૪ (૧) ની જોગવાઈ અંગેના પ્રશ્નનો નિર્ણય સામેલ છે. તેઓ વધુમાં રજૂ કરે છે કે જે વ્યક્તિએ જાહેર સેવક બનવાનું બંધ કરી દીધું હોય તેની સાથે બંગાળ અધિનિયમના હેતુ માટે કાર્યાલયમાં જાહેર સેવક હોય તેવી વ્યક્તિથી અલગ વ્યવહાર કરી શકાતો નથી. તેથી, તેઓ રજૂ કરે છે કે જરૂર સુધારા દ્વારા ઉમેરવામાં આવેલી કલમ ૧૪૪ (એ) ને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અપીલની સુનાવણી આ અદાલતના ઓછામાં ઓછા સાત ન્યાયાધીશો દ્વારા થવી જોઈએ અને તેથી આપણે તેને મોટી બેન્ચમાં મોકલવી જોઈએ. આ રજૂઆતને શ્રી ઢેબર દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે જે તેમાં દેખાઈ રહ્યા છે. ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૩૫૮/૧૯૭૬ માં એક સમાન બાબત છે અને તેણે

બંધારણની કલમ ૧૪ ના આધારે વધારાના આધારોની વિનંતી કરવા માટે અરજી રજૂ કરી છે.

વડી અદાલતના ચુકાદામાં તેમજ આ મુદ્દા પર વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતમાં કેટલીક ગેરસમજો છે. વેંકટરમણના કેસમાં (ઉપરોક્ત) નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને એક શ્રેણીમાં જાહેર સેવકોને કાર્યાલયમાં અને જાહેર સેવકોને સામેલ કરવા માટે કોઈ વોરંટ નથી. જાહેર સેવકોના આ બે વર્ગો સમાન રીતે સ્થિત નથી જેમ કે બંસીના કેસમાં (ઉપરોક્ત) સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે. તેથી, વેંકટરમણના કેસમાં (ઉપરોક્ત) ચુકાદાના આધારે કલમ ૧૪ લાગુ કરવાની અરજી સંપૂર્ણપણે ખોટી છે. એવી દલીલ કરી શકાતી નથી કે વેંકટરમણના કેસમાં (ઉપરોક્ત) નિર્ણય બંધારણની કલમ ૧૪નું ઉલ્લંઘન કરે છે. તે નિર્ણય માત્ર એટલું જ કહે છે કે કાયદાની કલમ ૬ જાહેર સેવકને લાગુ પડતી નથી જો અદાલત દ્વારા સંજ્ઞાન લેતી વખતે તે બંધ થઈ જાય. કારણ કે કોઈ ચોક્કસ કલમ જાહેર સેવકને તેના હોદ્દામાં રહેવાનું બંધ કર્યા પછી લાગુ પડતી નથી, તેથી કાયદાનું ઉલ્લંઘન કરવાનો પ્રશ્ન છે. બંધારણની કલમ ૧૪ ઊભી થશે નહીં. આ અદાલતે સ્પષ્ટપણે એક જાહેર સેવકને, જેણે હોદ્દામાં રહેવાનું બંધ કરી દીધું છે, એક અલગ શ્રેણીમાં મૂક્યો છે અને તે વર્ગીકરણ આ ક્ષેત્રને આટલા વર્ષો સુધી કોઈ વાંધો વિના રાખ્યું છે. તેથી, આ દલીલમાં કોઈ પેટા વલણ નથી કે આ અપીલને મોટી બેન્યમાં મોકલવી જોઈએ.

બંગાળ કાયદાની કલમ ૪ (૧) હેઠળ, અનુસૂચિત ગુનાઓ કે જેમાં કાયદાની કલમ ૫ (૨) હેઠળનો ગુનો અને તે ગુનો કરવા માટેનું કાવતરું પણ સામેલ છે, તેની સુનાવણી માત્ર વિશેષ અદાલતો દ્વારા જ થઈ શકશે. તેથી અન્ય કોઈ અદાલત આ ગુનાઓની સુનાવણી કરી શકતી નથી. બંગાળ અધિનિયમની જોગવાઈઓ પશ્ચિમ બંગાળ વિશેષ અદાલતો અધિનિયમથી સ્પષ્ટ રીતે અલગ છે, જે પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વિરુદ્ધ અનવર અલી સરકાર, [૧૯૫૨] એસસીઆર ૨૮૪માં વિષયવસ્તુ હતી. બંગાળ અધિનિયમની કલમ ૪ (૧) ની જોગવાઈ નીચેની શરતોમાં છે:

"પરંતુ કોઈ પણ કેસની સુનાવણી કરતી વખતે, વિશેષ અદાલત અનુસૂચિમાં નિર્દિષ્ટ કરેલા ગુના સિવાયના કોઈપણ ગુનાની પણ સુનાવણી કરી શકે છે, જેની સાથે આરોપી પર દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૮૯૮ હેઠળ તે જ સુનાવણીમાં આરોપ મૂકવામાં આવી શકે છે.

આ પરંતુક દ્વારા વિશેષ અદાલત, જ્યારે અનુસૂચિત ગુનાની સુનાવણી કરતી વખતે શોધી કાઢે છે કે અન્ય કોઈ ગુનો પણ આચરવામાં આવ્યો છે અને એક જ સુનાવણીમાં તેની સુનાવણી ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા હેઠળ સ્વીકાર્ય છે, ત્યારે આવા આરોપની સુનાવણી કરી શકે છે. તે કલ્પના કરવી મુશ્કેલ છે કે આવી જોગવાઈ બંધારણની કલમ ૧૪ ને કેવી રીતે આકર્ષિત કરી શકે છે.

ગુણદોષ પર શ્રી કે દ્વારા રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સામાવાળા સંપૂર્ણ રીતે બહારનો વ્યક્તિ છે અને તે કોઈ પણ રીતે જાહેર સેવક નથી. બંગાળ કાયદો તેમને લાગુ પડતો નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે બંગાળ અધિનિયમ વિશેષ અદાલતમાં સંદર્ભ માટે ફક્ત તે અધિનિયમની અનુસૂચિમાં ઉલ્લેખિત ગુનાઓની જોગવાઈ કરે છે અને અનુસૂચિમાં ઉલ્લેખિત તમામ ગુનાઓ, તેમના અનુસાર, તે છે જે જાહેર સેવક દ્વારા કરી શકાય છે. તેઓ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૧ હેઠળ જાહેર સેવકની વ્યાખ્યા તરફ આપણું ધ્યાન દોરે છે, જે કાયદાની કલમ ૨ હેઠળ લાગુ પડે છે. તે રજૂ કરે છે કે વ્યાખ્યાને ધ્યાનમાં રાખીને જાહેર સેવકનો અર્થ એ છે કે કાર્યાલયમાં જાહેર સેવક અને તે નહીં કે જેણે કાર્યાલયમાં રહેવાનું બંધ કરી દીધું હોય.

એ વાત સાચી છે કે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૧ જાહેર સેવકોના વિવિધ વર્ગોની ગણતરી કરે છે કે જેઓ હોદ્દા પર છે અથવા હોય છે. જોકે, વર્તમાન વિવાદને નક્કી કરવા માટે તે સાચી કસોટી નથી. કાયદાની જોગવાઈઓ તેમજ બંગાળ કાયદાની જોગવાઈઓને આકર્ષવાના હેતુ માટે નિર્ણાયક તારીખ એ છે કે શું કલમ ૨૧ ની વ્યાખ્યામાં જાહેર સેવક દ્વારા ગુનો કરવામાં આવ્યો છે કે કેમ. ગુનો નક્કી કરવાની તારીખ એ ગુનાની તારીખ છે જ્યારે દોષિત વ્યક્તિ જાહેર સેવક હોવી જોઈએ. કાયદાની કલમ ૬ પૂરી પાડે છે કે કોઈ પણ અદાલત સંજ્ઞાન નહીં લે. અગાઉની મંજૂરી સિવાય જાહેર સેવક દ્વારા આચરવામાં આવ્યો હોવાનો

આરોપ તે કલમમાં નિર્દિષ્ટ કરેલા ગુનાનો. આ કલમ પોતે જ ગુનાની નોંધ અને ગુનાના કથિત કૃત્ય વચ્ચે સ્પષ્ટ તફાવત કરે છે. મંજૂરી એ તારીખનો ઉલ્લેખ કરે છે જ્યારે કોઈ અહેવાલ અથવા ફરિયાદ રજૂ કર્યા પછી અદાલત ગુનાની નોંધ લે છે. તે તારીખ ગુનાની તારીખ પછીની હોય છે અને કેટલીકવાર તે તારીખથી ઘણી દૂર હોય છે. નિવૃત્તિ, રાજીનામું, બરતરફી અથવા જાહેર સેવકને હટાવવાથી તેણે સેવામાં કરેલા ગુનાનો સફાયો થતો નથી. કાયદાની કલમ ૬ (૧) હેઠળ, કલમ ૧૮૦ (૧) Cr. P. C ના કિસ્સામાં. અદાલત ગુનાની નોંધ લે છે. અને ગુનેગાર નહીં (જુઓ રઘુબંસ દુબે વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય, [૧૯૬૭] ૨ એસસીઆર ૪૨૩,૪૨૮. તેથી, આ કેસમાં સંજ્ઞાન લેવા માટે નિર્ણાયક તારીખ એ તારીખ છે જ્યારે બંગાળ અધિનિયમની કલમ ૪ (૨) હેઠળ રાજ્ય સરકાર દ્વારા ફાળવવામાં આવ્યો ત્યારે વિશેષ અદાલત દ્વારા કેસ પ્રાપ્ત થયો હતો.

શ્રી કે રજૂ કરે છે કે બંગાળ અધિનિયમની કલમ ૧૦ પૂરી પાડે છે કે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની જોગવાઈઓ બંગાળ અધિનિયમ હેઠળની સુનાવણીઓને લાગુ થશે. તે, તે પહેલાં, રજૂ કરે છે કે કાયદાની કલમ ૬ લાગુ થવી જ જોઈએ અને આ અદાલતે એવું માન્યું છે કે તે કલમ લાગુ પડતી નથી અને કલમ ૬ પણ સામાવાળાના કિસ્સામાં લાગુ પડતી નથી, કારણ કે તે જાહેર સેવક નથી, તેથી વિશેષ અદાલતને ગુનાની સુનાવણી કરવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી. અમારો સ્પષ્ટ મત છે કે બંગાળ અધિનિયમની કલમ ૧૦

ત્યારે લાગુ થશે જ્યારે તે કલમની જોગવાઈઓ સ્પષ્ટ રીતે લાગુ થશે. કલમ ૬ નું અર્થઘટન આ અદાલત દ્વારા એવા જાહેર સેવકને લાગુ ન કરવા માટે કરવામાં આવ્યું છે જેણે હોદ્દામાં રહેવાનું બંધ કરી દીધું છે. તે બંગાળ અધિનિયમની કલમ ૧૦ના અર્થઘટનને અસર કરશે નહીં. રજૂઆતમાં કોઈ યોગ્યતા નથી કે કલમ ૧૦ ને કારણે વિશેષ અદાલતને ગુનાની સુનાવણી માટે અધિકારક્ષેત્ર હોવાનું કહી શકાતું નથી. આ કિસ્સામાં. શ્રી કે આગળ રજૂ કરે છે કે સામાવાળા જાહેર નથી, તેથી તે બંગાળ અધિનિયમની જોગવાઈઓ તેમજ ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની બહાર છે. આ દલીલ સંપૂર્ણપણે ખોટી છે. ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ હેઠળ પણ, જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૬૫એ હેઠળ સજાપાત્ર ગુનો કરે છે ત્યારે બહારના વ્યક્તિ સામે કાયદાની કલમ ૫ (૩) હેઠળ કાર્યવાહી કરી શકાય છે. કલમ ૧૬૫એ જોગવાઈ કરે છે કે "જે કોઈ પણ કલમ ૧૬૧ અથવા કલમ ૧૬૫ હેઠળ સજાપાત્ર કોઈપણ વાડને પ્રોત્સાહન આપે છે, પછી ભલે તે અપરાધ ઉશ્કેરણીના પરિણામે કરવામાં આવે કે નહીં, તેને સજા કરવામાં આવશે". આ કલમ સ્પષ્ટપણે બહારના વ્યક્તિને લાગુ પડે છે જે જાહેર સેવકને પ્રોત્સાહન આપી શકે છે. બંગાળ અધિનિયમની અનુસૂચિની આઈટમ ૮ માં 'નિર્દિષ્ટ' કોઈપણ ગુનાઓ કરવાના કોઈપણ કાવતરાનો અથવા કરવાના કોઈપણ પ્રયાસનો અથવા કોઈપણ અપરાધને પ્રોત્સાહન આપવાનો ઉદ્દેશ કરવામાં આવ્યો છે. વસ્તુઓ ૧, ૨, ૩ અને ૭ માં. તેથી, તે સ્પષ્ટ છે કે અનુસૂચિની કલમ ૮ હેઠળ બહારના વ્યક્તિ પર જાહેર સેવક સાથે કેસ ચલાવી

શકાય છે, જો તે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૫ હેઠળ ગુનો કરવા માટે ઉશ્કેરે છે અથવા કાવતરું કરે છે, જેનો ઉલ્લેખ અનુસૂચિની કલમ ૭ માં કરવામાં આવ્યો છે. તેથી, એવી રજૂઆતમાં કોઈ યોગ્યતા નથી કે વિશેષ અદાલત સામાવાળા સામે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૨૦ બી સાથે વાંચીને કાયદાની કલમ ૫ (૨) હેઠળ ગુનાની સુનાવણી કરી શકતી નથી.

સામાવાળાના વકીલની તમામ રજૂઆતો નિષ્ફળ જાય છે. વિભાગનો ચુકાદો અને હુકમ. બેન્ચ બાજુ પર મૂકવામાં આવે છે. અપીલને મંજૂરી છે પરંતુ ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ આપવામાં આવશે નહીં.

ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૩૫૮/૧૯૭૬ માં અપીલકર્તા પર ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૫ (૧) (e) સાથે વાંચીને કલમ ૫ (૨) હેઠળ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. ગુનો આચરવામાં આવ્યો તે સમયે તેઓ એક જાહેર સેવક હતા. જોકે, ૩૦ ઓક્ટોબર, ૧૯૭૪ના રોજ જ્યારે તેમની સામે વિશેષ ન્યાયાધીશ સમક્ષ આરોપપત્ર મૂકવામાં આવ્યું ત્યારે તેઓ જાહેર સેવક તરીકે બંધ થઈ ગયા હતા. ગુનાઓની સુનાવણી માત્ર વિશેષ ન્યાયાધીશ દ્વારા ફોજદારી કાયદો સુધારા અધિનિયમ ૧૯૫૨ (અધિનિયમ XI, VI/૧૯૫૨) ની જોગવાઈઓ હેઠળ જ થઈ શકે છે. દીવાની અપીલ નંબર ૧૧૩૪/૧૯૭૩ સાથે જોડાણમાં ઉપર આપેલા કારણોસર, વિશેષ ન્યાયાધીશ સમક્ષની સુનાવણીને

ગેરકાયદેસર તરીકે પૂછપરછ કરી શકાતી નથી. અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને રદ કરવામાં આવે છે.

પી. બી. આર.

અપીલ નામંજૂર કરવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.